

Блистіє Тетяна Іванівна,

здобувач Національної Академії Державної прикордонної служби України Імені Б. Хмельницького, вулиця Шевченка, 46, Хмельницький, Хмельницька область, 29000, тел.: +380969678396, емейл: t.blystiv.mist@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4550-3758>

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ ТА РОЗШУКУ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Анотація. У статті розглядаються правові засади здійснення обліку та/або розшуку зниклих безвісти (включаючи і військовослужбовців під час проходження ними військової служби) та забезпечення координації діяльності державних органів, уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти, у тому числі розшуку осіб, зниклих безвісти в районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, та осіб, зниклих безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, заворушеннями всередині держави або у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей.

На законодавчому рівні визначено правовий статус осіб, зниклих безвісти та забезпечується правове регулювання відносин, пов'язаних із встановленням та обліком, розшуком і соціальним захистом осіб, зниклих безвісти та їхніх родичів. В результаті дослідження норм національного та міжнародного законодавства визначено, що правовою основою здійснення обліку та/або розшуку зниклих безвісти є правові норми, які являють собою сукупність міжнародних, законодавчих і підзаконних (відомчих) нормативно-правових актів і складають достатньо великий обсяг.

Механізм здійснення обліку та/або розшуку зниклих безвісти (включаючи і військовослужбовців під час проходження ними військової служби) буде працювати в залежності від тлумачення окремих положень прийнятого закону вже на практиці, прийняття та впровадження відповідних підзаконних актів; за умов високопрофесійного кадрового забезпечення, вирішення питання роботи Комісії та функціонування відповідного Реєстру в системі органів військової юстиції України.

Ключові слова: правове регулювання, збройний конфлікт, система військової юстиції, особа, зникла безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом, єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Blystiv Tetiana Ivanovna,

applicant of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytsky, Shevchenko Street, 46, Khmelnytsky, Khmelnytsky region, 29000, tel.: +380969678396, e-mail: t.blystiv.mist@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4550-3758>

LEGAL FRAMEWORK AND PROBLEMS IN ACCOUNTING AND SEARCHING FOR MISSING PERSONS DURING ARMED CONFLICTS

Abstract. The article is about the legal framework that regulates accounting and searching for missing persons (including military men during their military service) and ensuring coordination of activities of state bodies authorized to register and / or search missing persons, including the search in the area of the anti-terrorist operation on the territory of Donetsk and Lugansk regions, area of implementation of ensuring national security and defense measures, reduction of the armed aggression of the Russian Federation and accounting and searching for missing persons during armed conflicts, military actions, public disorder within the state or emergencies of a natural or man-made nature or other events that could cause massive loss of life.

The legal status and legal regulation of relations related to the establishment and registration, search and social protection of missing persons and their relatives is determined. As a result of the study it was established that the legal framework on accounting and searching for missing persons contains the large volume of international and national normative acts of different legal force that must be improved and implemented in a proper way.

The mechanism of accounting and searching for missing persons (including military men during their military service) will work depending on the interpretation of certain provisions of the adopted law already in practice, the adoption and implementation of subordinate acts; under the conditions of highly professional staffing, resolving the issue of the Commission's work and the functioning of the relevant Register in the system of military justice bodies of Ukraine.

Key words: legal regulation, armed conflicts, military justice system, missing persons during armed conflicts, missing persons under special circumstances.

Постановка проблеми. Забезпечення правового регулювання відносин, пов'язаних із встановленням та обліком, розшуком і соціальним захистом осіб, зниклих безвісти (включаючи і військовослужбовців під час проходження ними військової служби) та їхніх родичів через запровадження ефективної роботи системи військової юстиції.

Аналіз останніх публікацій за проблемою. Існує достатньо літератури та інформації з проблематики, однак з наукової точки зору проблема забезпечення правового регулювання відносин, пов'язаних із встановленням та обліком, розшуком і соціальним захистом осіб, зниклих безвісти (включаючи і військовослужбовців під час проходження ними військової служби) та їхніх родичів через запровадження ефективної роботи системи військової юстиції досліджується вперше.

Метою статті є дослідження роботи системи військової юстиції та правових засад для належного обліку та/або розшуку зниклих безвісти під час збройного конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Закон «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» вступив в силу ще 2 серпня 2018 року. у відповідності до прийнятих норм мали бути створені Комісія з питань зниклих безвісти осіб (далі Комісія) та єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (далі – Реєстр). Втім, вимоги закону не реалізовані й досі.

Про невиконання Закону України неодноразово зауважувала Голова ГО «Об'єднання рідних безвісти зниклих «НАДІЯ» Ядвіга Лозинська, організація реєструє такі випадки по обидві сторони від лінії зіткнення.

Зараз облік осіб, що зникли безвісти, веде відділ пошукової роботи Управління цивільно-військового співробітництва Міністерства оборони України. Крім того, свої реєстри є у Міжнародного Комітету Червоного Хреста. Від 2014 року організація реєструє такі випадки по обидві сторони від лінії зіткнення. [1].

На законодавчому рівні було визначено правовий статус осіб, зниклих безвісти та здійснено спробу законодавчо забезпечити правове регулювання відносин, пов'язаних із встановленням та обліком, розшуком і соціальним захистом осіб, зниклих безвісти та їхніх родичів.

Так з прийняттям цього Закону введено у законодавство України нові терміни та їх значення такі, зокрема, як:

- особа, зникла безвісти, – фізична особа, стосовно якої немає відомостей про її місце перебування на момент подання заявником заяви про її розшук;
- особа, зникла безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом, – особа, яка зникла безвісти в зоні збройного конфлікту під час проходження нею військової служби або за будь-яких інших обставин, що підтверджують факт перебування особи у цій зоні;
- особа, зникла безвісти за особливих обставин, – особа, зникла безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом, воєнними діями, заворушеннями всередині держави або у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або інших подій, що можуть спричинити масову загибель людей;
- єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (далі – Реєстр) – електронна база даних, призначена для зберігання, захисту, обробки, використання і поширення

визначеної цим Законом інформації про осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, їх невпізнані останки, наявність чи відсутність рішення суду про визнання осіб, зниклих безвісти, безвісно відсутніми або оголошення померлими, а також інших даних, що використовуються для забезпечення обліку осіб, зниклих безвісти, з метою їх розшуку. [2].

Термін «збройний конфлікт» у цьому Законі вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [3], Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Военної доктрини України» [4]., Женевських конвенціях про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколах до них від 8 червня 1977 року[5].

Законодавчі зміни поширюється на суспільні правовідносини, пов'язані з набуттям правового статусу осіб, зниклих безвісти в умовах збройного конфлікту, у зв'язку з воєнними діями, заворушеннями всередині держави, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру, іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей, а також осіб, зниклих безвісти за будь-яких інших обставин.

Іноземець чи особа без громадянства, яка зникла на території України, набуває правового статусу особи зниклої безвісти у визначеному порядку, якщо така особа перебувала на території України на законних підставах.

Оскільки особа, зникла безвісти, має всі права, гарантовані Конституцією та законами України, а також має право на всебічне розслідування обставин її зникнення та встановлення її місця перебування, то держава зобов'язана вжити всіх можливих заходів до розшуку особи, зниклої безвісти. До того ж права та інтереси особи, зниклої безвісти, а також її майно підлягають захисту до моменту припинення її розшуку у законодавчо визначеному порядку, або оголошення її померлою відповідно до законодавства.

Згідно з нормами чинного законодавства будь-яка особа має право знати про долю своїх родичів, які зникли безвісти, що включає отримання достовірних відомостей про їх місце перебування, обставини загибелі (смерті), місце поховання (якщо воно відоме), а також право отримати їх останки. Також члени сім'ї особи, зниклої безвісти, мають право на соціальний захист у порядку, визначеному законодавством.

Набуття правового статусу особи, зниклої безвісти, не зменшує обсяг цивільної правоздатності такої особи. Так з моменту внесення даних про особу, зниклу безвісти до Єдиного реєстру досудових розслідувань над майном такої особи може бути встановлено опіку в порядку, передбаченому Цивільним кодексом України. Опікун над майном особи, зниклої безвісти, здійснює управління цим майном, а також забезпечує виконання зобов'язань такої особи за рахунок цього майна. опіка над майном особи, зниклої безвісти, припиняється у разі скасування судового рішення про визнання особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою. Набуття пра-

вового статусу особи, зниклої безвісти, не змінює її сімейного стану, за нею зберігаються місце роботи та займана посада.

Крім того, за особою, уповноваженою на виконання функцій держави, яка зникла безвісти під час збройного конфлікту, воєнних дій, заворушень всередині держави або у зв'язку з виконанням службових обов'язків з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру, зберігаються місце роботи, займана посада та середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, незалежно від підпорядкування, але не більш як до моменту оголошення такої особи померлою у порядку, встановленому законодавством. А особам, які зникли безвісти під час проходження військової служби внаслідок збройного конфлікту та/або воєнних дій, надаються гарантії, передбачені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та іншими законами України.

Чинним законодавством передбачено, що Комісія з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (далі – Комісія), є постійно діючим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України. Не менш важливим є питання об'єднання зусиль національних та міжнародних організацій для розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Відповідно до чинного закону основним завданням згаданої Комісії є з'ясування долі та місця перебування осіб, зниклих безвісти за обставин, визначених у частині першій цієї статті, зокрема, які зникли:

1) під час участі (забезпечення проведення) в антитерористичній операції, у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

2) під час постійного проживання або тимчасового перебування в районі проведення антитерористичній операції або заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

3) під час постійного проживання або тимчасового перебування на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях;

4) під час збройного конфлікту чи воєнних дій на території України;

5) під час масових заворушень всередині держави;

6) у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей.

До складу Комісії включаються представники, визначені:

1) Національною поліцією України;

2) Службою безпеки України;

3) Генеральною прокуратурою України;

4) Міністерством оборони України;

5) комітетом Верховної Ради України до предмета відання якого віднесено питання захисту прав людини;

6) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню;

7) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань застосування норм міжнародного гуманітарного права на території України;

8) міжнародним Комітетом Червоного Хреста, національними та міжнародними організаціями, що здійснюють свою діяльність у сфері розшуку осіб, зниклих безвісти, які обираються у порядку, встановленому положенням про Комісію (за згодою).

Чисельність та персональний склад Комісії було затверджено Кабінетом Міністрів України. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 248-р.) [6]. З моменту створення Комісії не відбулося жодного її засідання, більше того, на сьогодні стоїть питання про оновлення складу Комісії та вирішення питання фінансування її роботи. У законодавстві закладено норму щодо матеріально-технічного забезпечення діяльності Комісії, яке має здійснювати Секретаріат Кабінету Міністрів України. На нашу думку сама Комісія мала б функціонувати в системі органів військової юстиції. Одним з аргументів на користь такого рішення виступає питання виконання повноважень Комісією та її секретаріатом, а саме визначення механізмів інформаційної взаємодії між Реєстром та Єдиним реєстром досудових розслідувань, іншими базами даних органів державної влади. Отже, потенційно закладаються підвалини для виникнення ризику витоку даних з державних реєстрів і баз даних та їх використання в інших цілях.

Також не зрозумілим є питання щодо представництва інтересів Комісії в судах так як питання за законо-

давчому рівні не врегульовано. Також питання відновлення роботи військових судів досі новим скликанням парламенту не вирішено.

Щодо Положення про Комісію, то воно досі не розроблено діючою Комісією та не затверджено Кабінетом Міністрів України, отже, на сьогодні Комісією не здійснюються такі її основні повноваження:

1) координацію діяльності державних органів, уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

2) координацію діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування у сфері розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

3) координацію діяльності об'єднань громадян, міжнародних гуманітарних організацій, пошукових груп та осіб, залучених до розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, ідентифікації їх останків;

4) підготовку і надання Прем'єр-міністру України аналітичних матеріалів та пропозицій щодо заходів з удосконалення системи розшуку осіб, зниклих безвісти, у тому числі проектів стратегічних та програмних документів Кабінету Міністрів України із зазначених питань, а також планів заходів;

5) підготовку і надання рекомендацій органам державної влади щодо виконання міжнародних зобов'язань України стосовно осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

6) взаємодію з органами державної влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультатив-

ними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими організаціями, професійними спілками, організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також з підприємствами, установами і організаціями щодо розшуку осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

7) підготовку і надання рекомендацій органам державної влади щодо виконання міжнародних зобов'язань України стосовно осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

8) збір та управління інформацією, необхідною для здійснення розшуку осіб, зниклих безвісти;

9) забезпечення обміну інформацією, необхідною для здійснення розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, між Комісією та державними органами, уповноваженими на їх облік та/або розшук;

10) співпрацю з відповідними підрозділами центральних органів виконавчої влади уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, з метою ефективного розшуку таких осіб;

11) утворення за погодженням з Національною поліцією України, Службою безпеки України та Об'єднаним оперативним штабом Збройних Сил України та керівництво пошуковими групами (гуманітарними місіями), діяльність яких спрямована на пошук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, їх останків, розшук і фіксацію місць поховання таких осіб, проведення вилучення тіл (останків)

померлих (загиблих) осіб та вивезення їх останків, здійснення пошукових дій, у тому числі в районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях;

12) ведення переговорів з гуманітарними місіями, громадськими організаціями та фізичними особами, які здійснюють діяльність та/або перебувають на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях з метою розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, у встановленому законодавством порядку;

13) забезпечення ведення Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

14) здійснення моніторингу виконання Національною поліцією України заходів щодо розшуку осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

15) сприяння поверненню останків та особистих речей особи, зниклої безвісти, її родичам;

16) здійснення комунікації з родичами осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та надання їм у межах, визначених законодавством, інформації про хід розшуку та його результати;

17) вирішення інших питань, визначених положенням про Комісію.

Хоча Законом передбачено, що до складу Комісії включаються представники, визначені різними центральними органами виконавчої влади, проте

відсутні чіткі критерії відбору таких представників (чи ці особи є працівниками перелічених органів або можуть бути сторонніми особами, які просто пропонуються цими органами). Крім того у Законі не закріплені права Комісії, тому залишається незрозумілим, які її дії слід вважати законними, а які – ні. Відповідно, постає питання про правові підстави притягнення до адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог Комісії за статтею 188-51, якою Законом був доповнений Кодекс України про адміністративні правопорушення [7]. Це важливо врахувати під час розробки Положення про комісію, підготовка якого передбачена статтею 10 Закону (це водночас увиразнить досить обтічні повноваження комісії у ст. 11). До того ж Комісія створена з метою полегшення розшуку осіб, зниклих безвісти, та розслідування обставин їх зникнення/ загибелі, проте реально ця робота залишається на відповідних територіальних органах Національної поліції – Комісія ж лише передає їм отриману на направлені запити до інших органів інформацію. [8]

Чинним законодавством передбачено створення Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (далі – Реєстр), держателем якого є Комісія і який створюється з метою збирання, накопичення та централізації відомостей про таких осіб, а також обліку інформації, необхідної для їх ефективного розшуку. А відомості в Реєстрі накопичуються та зберігаються з метою обліку інформації, необхідної для розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Саме держатель визначає механізм інформаційної взаємодії між Реєстром та

Єдиним реєстром досудових розслідувань, іншими базами даних органів державної влади. А адміністратором Реєстру є державне підприємство, що належить до сфери управління Міністерства юстиції України і уповноважене ним на ведення цього Реєстру. Саме адміністратор Реєстру здійснює заходи щодо створення і супроводження програмного забезпечення Реєстру, збереження та захисту бази даних, відповідає за його функціонування, надає доступ до його розділів у законному порядку, забезпечує реєстрацію такого доступу та збереження відомостей про кожний доступ. Порядок ведення Реєстру встановлюється Кабінетом Міністрів України..

Внесення відомостей до Реєстру відповідно до законодавчо визначеної структури про розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, здійснюється Комісією, Національною поліцією України [9], Службою безпеки України [10], Міністерством оборони України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, Національною гвардією України та місцевими органами виконавчої влади.

Внесення відомостей до Реєстру щодо наявності інформації про зникнення особи за особливих обставин або заяви про розшук такої особи та безпосереднього розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, здійснюється Національною поліцією України [9].

Внесення інформації про наявність або відсутність рішення суду про визнання розшукуваних осіб зникли-

ми безвісти за особливих обставин, безвісно відсутніми або оголошення їх померлими у порядку, передбаченому Цивільним процесуальним кодексом України, здійснюється судами [11].

Внесення відомостей до розділу Реєстру, що містить відомості про невпізнані останки та пов'язані з ними речі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, здійснюється Національною поліцією України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, державну житлову політику і політику у сфері будівництва, архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства, та місцевими органами виконавчої влади.

У разі наявності достовірної інформації про те, що особа, яка зникла безвісти за особливих обставин, померла, Комісія надає висновок про наявність обставин, що свідчать про смерть цієї особи, та направляє його її родичам.

Достовірною інформацією про смерть особи є результати аналізу і зіставлення інформації про вилучення людських останків, наданої пошуковими групами, посмертної інформації про такі останки, наданої бюро судово-медичної експертизи, інформації про профілі ДНК та результати зіставлення ДНК, надані ДНК-лабораторіями, з інформацією, що відома про особу, зниклу безвісти, у тому числі зниклу безвісти за особливих обставин. Ця інформація міститься у комплексному звіті про ідентифікацію.

Достовірність цієї інформації підтверджується Комісією в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Висновок Комісії про наявність обставин, що свідчать про смерть особи, не є фактом, від якого залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав фізичних осіб, що встановлюються в судовому порядку.

Саме Комісією здійснюватиметься перевірка правильності внесення відомостей до Реєстру та надаватиметься інформація з Реєстру відповідно до порядку. Персональні дані, що зберігатимуться у Реєстрі, не можуть бути розкриті або передані особам та органам, крім законодавчо визначених та крім випадків, встановлених законодавством.

До органів, уповноважених на облік осіб, зниклих безвісти, а також на виконання інших функцій, пов'язаних з реалізацією Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» віднесено:

- Національну поліцію України;
- Комісію з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;
- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів;
- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику і політику у сфері будівництва,

архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства;

- органи прокуратури;
- місцеві органи виконавчої влади.

До органів, уповноважених на облік осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, а також на виконання інших функцій, пов'язаних з реалізацією цього Закону, належать:

- Комісія з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;
- Міністерство оборони України;
- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню;
- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику і політику у сфері будівництва, архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства;
- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань застосування норм міжнародного гуманітарного права на території України;

- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;
- Національна гвардія України;
- Національна поліція України;
- Служба безпеки України;
- органи прокуратури;
- місцеві органи виконавчої влади.

До органів, уповноважених на розшук осіб, зниклих безвісти, а також на виконання інших функцій, пов'язаних з реалізацією цього Закону, належать Національна поліція України та підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, визначені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [12].

Поховання, вилучення та ексгумація тіл (останків) померлих (загиблих) осіб з числа осіб, зниклих безвісти відбувається у відповідності до процедур визначених міжнародними договорами законодавством України. Тут слід зазначити, що Україна здійснює міжнародне співробітництво у сфері розшуку осіб, зниклих безвісти, з іноземними державами, Міжнародним Комітетом Червоного Хреста та міжнародними організаціями, до статутних завдань яких належить сприяння національним органам влади у розшуку осіб, зниклих безвісти, відповідно до законодавства та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Прийнятий закон спрямований на імплементацію норм міжнародного гуманітарного права до національного законодавства в частині реалізації так званого «права знати про долю зниклого родича» та створення національного механізму розшуку осіб, зниклих безвісти. У законі враховані пропозиції, надані УГСПЛ [8].

Отже, важливо, щоб відбувався міжнародний обмін інформацією у сфері розшуку осіб, зниклих безвісти і органи, уповноважені на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, надавали відповідним органам іноземних держав та одержувати від них інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, з питань розшуку таких осіб з дотриманням вимог законодавства та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Ось тут важливим є те, що надання органам іноземних держав інформації з питань, пов'язаних з розшуком осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, можливе лише у разі, якщо ці органи та відповідний компетентний орган України можуть установити такий режим доступу до інформації, який унеможлиблює розкриття інформації для інших цілей чи її розголошення в будь-який спосіб, у тому числі шляхом несанкціонованого доступу.

Саме тому важливо, щоб особи, які винні у порушенні законодавства у сфері розшуку осіб, зниклих безвісти, понесли встановлену законодавством відповідальність.

Прийнятим Законом України було внесено зміни до таких законодавчих актів України: Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Цивільний кодекс України, Закон України «Про Національну поліцію», -Закон України «Про Службу безпеки України», -Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», -Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», . За-

коном України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Висновки. Ефективність механізму здійснення обліку та/або розшуку зниклих безвісти (включаючи і військовослужбовців під час проходження ними військової служби) та забезпечення координації діяльності державних органів, уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти, у тому числі розшуку осіб, зниклих безвісти в районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, та осіб, зниклих безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, заворушеннями всередині держави або у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей буде залежати не тільки від тлумачення окремих положень прийнятого закону вже на практиці, прийняття та впровадження відповідних підзаконних актів, а й високопрофесійного кадрового забезпечення, вирішення питання роботи Комісії та функціонування відповідного Реєстру в системі органів військової юстиції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. <http://khp.gov.ua/index.php?id=1555066354>.
2. Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти», (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 38, ст.280), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2505-19#Text>.

3. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях».

4. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Военної доктрини України», <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850>.

5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.

6. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorenyya-komisiyi-z-pitan-osib-zniklih-bezvisti-za-osoblivih-obstavin>.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (БВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

8. <https://helsinki.org.ua/articles/analiz-uhspl-zakonu-pro-pravovyj-status-osib-znyklyh-bezvisty/>.

9. Закон України «Про Національну поліцію», (Відомості Верховної Ради (БВР), 2015, № 40-41, ст.379), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

10. Закон України «Про Службу безпеки України», (Відомості Верховної Ради України (БВР), 1992, № 27, ст.382), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2229-12#Text>.

11. Цивільний кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (БВР), 2003, №№ 40-44, ст.356), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15#Text>.

12. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», (Відомості Верховної Ради України (БВР), 1992, № 22, ст.303), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2135-12#Text>.

REFERENCES:

1. Skachko, I. (2019). Znykli bezvisty – zakon, shcho ne diie [Missing people – a law that does not work]. khpg.org. Retrieved from <http://khpg.org/index.php?id=1555066354> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy «Pro pravovyi status osib, znyklykh bezvisty»: 12 lypnia 2018 roku № 2505-VIII [Law of Ukraine “On the Legal Status of Missing Persons” from July 12 2018, № 2505-VIII]. (2018). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 38. Art. 280. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2505-19#Text> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh»: vid 18 sichnia 2018, № 2268-VIII [Laws of Ukraine «On Peculiarities of State Policy to Ensure State Sovereignty of Ukraine in the Temporarily Occupied Territories in Donetsk and Luhansk Oblasts» from January 18 2018, № 2268-VIII]. (2018). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 10. Art. 54. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text> [in Ukrainian].

4. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku «Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy»: vid 15 travnia 2017 roku [Decree of the President of Ukraine «On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 2, 2015 «On the new version of the Military Doctrine of Ukraine» from May 15, 2017]. www.president.gov.ua. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850> [in Ukrainian].

5. Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuietsia zakhystu zhertv mizhnarodnykh zbroinykh konfliktiv (Protokol I), vid 8 chervnia 1977 roku [Additional Protocol to

the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), from 8 June 1977]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text [in Ukrainian].

6. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro utvorennia Komisii z pytan osib, znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn" : vid 10 kvitnia 2019 r. № 248-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the Establishment of the Commission on Missing Persons in Special Circumstances" from April 10 2019, № 248-r]. www.kmu.gov.ua. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-komisiyi-z-pitan-osib-zniklih-bezvisti-za-osoblivih-obstavyn> [in Ukrainian].

7. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. (1984). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 51. Art.1122. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].

8. Analiz UHSPL Zakonu «Pro pravovyi status osib, znyklykh bezvisty» [Analysis of the Ukrainian Helsinki Human Rights Union of the Law «On the Legal Status of Missing Persons»]. (2015). helsinki.org.ua. Retrieved from <https://helsinki.org.ua/articles/analiz-uhspl-zakonu-pro-pravovyj-status-osib-znyklykh-bezvisty/> [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy «Pro Natsionalnu politsiiu» : vid 2 lypnia 2015 roku № 580-VIII [Law of Ukraine «On the National Police» from July 2 2015, № 580-VIII]. (2015). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 40-41. Art.379. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy «Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy» : 25 bereznia 1992 roku № 2229-XII [Law of Ukraine «On the Security Service of Ukraine» from March 25 1992, № 2229-XII]. (1992). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 27. Art.382). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2229-12#Text> [in Ukrainian].

11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : 16 sichnia 2003 roku № 435-IV [Civil Code of Ukraine from January 16 2003, № 435-IV]. (2003). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 40-44. Art.356. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15#Text> [in Ukrainian].

12. Zakon Ukrainy «Pro operativno-rozshukovu diialnist» : 18 liutoho 1992 roku # 2135-XII [Law of Ukraine "On operative-search activity" from February 18 1992, № 2135-XII]. (1992). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 22. Art.303. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2135-12#Text> [in Ukrainian].